

**A SAJÓSZENTPÉTERI
KÖZPONTI ÁLTALÁNOS ISKOLA
PEDAGÓGIAI PROGRAMJÁNAK
SZAKÉRTŐI VÉLEMÉNYEZÉSE
SAJÓSZENTPÉTER
2009.**

Megbízó : Sajószentpéter Város Önkormányzata

Készítette: Bali István
közoktatási és tanügy-igazgatási szakértő

Szakértői igazolvány száma: 005697-02

Készült: 2009. május

Tartalomjegyzék

1. Bevezetés

- 1.1. A vizsgálat jogi háttere
- 1.2. A vizsgálat célja és módszerei

2. A pedagógiai program szakértői vizsgálata

- 2.1. A program tartalma és a jogszabályi megfelelése
- 2.2. A program alaki és formai követelményeinek megfelelése

3. A pedagógiai program nevelési programjának elemzése

Az iskola létrejötte és két tanéve

- 3.1. Az alapelvek, célok, feladatok, eszközök, eljárások
- 3.2. A személyiségfejlesztés és közösségfejlesztés feladatai, tevékenységrendszere
- 3.3. Törődés a problémás és tehetséges tanulókkal
- 3.4. Gyermek- és ifjúságvédelmi feladatok
- 3.5. Az iskola környezeti nevelési programja
- 3.6. Az iskola egészségnevelési programja
- 3.7. Az iskola környezeti nevelési programja
- 3.8. Egyéb programtartalmaink

4. Az intézmény képességkibontakoztató integrációs felkészítésének pedagógiai rendszere

- 4.1. A bevezetés indoklása
- 4.2. Az integrációs pedagógiai rendszer jellemzői és tartalma
- 4.3. Az integrációt segítő módszerek
- 4.4. Várható eredmények

5. Az iskola helyi tantervének szakértői véleményezése

- 5.1. Az iskolai számonkérés, ellenőrzés és értékelés rendszere
- 5.2. A kulcskompetenciák fejlesztésével összefüggő feladatok
- 5.3. A helyi tanterv rendszere – kötelező, kötelezően választható, szabadon választható tárgyak
- 5.4. A nem szakrendszerű oktatás bevezetése az 5-6. évfolyamokon

6. Szakértői összegzés, javaslat a pedagógiai program jóváhagyására

1. Bevezetés

Sajószentpéter Város Önkormányzata felkérésének eleget téve vállalkoztam arra, hogy a 2007. július 1-től öt általános iskolai egységből integrációval létrehozott Sajószentpéteri Központi Általános Iskola teljes pedagógiai programját felülvizsgáljam és véleményezzem. Az integráció problémáit, buktatóit, előnyeit pályafutásom alatt több szempontból is alaposan megismertem. Világosak a körülmények, a lehetőségek, a pénzügyi szigorítások szükségessége, a XXI. század iskolájával szembeni elvárások, a fenntartó és az iskolahasználók (pedagógus, tanuló, szülő) igényei, amelyek az oktatás színvonalának emelését várják a döntéshozóktól.

A pedagógiai programban meg kell jelennie azoknak az elvi és gyakorlati tartalmaknak, amelyek a fejlesztést, a teljesítményképes tudást, az ismeretek alkalmazási képességének megalapozását tekintik a legfontosabb teendőnek. Ehhez nagyon fontos azt tudni, hogy az egyes tagiskolákban összegyűjtött, felhalmozott eredményes módszereket, eljárásokat, hagyományokat meg kell őrizni, át kell adni a rendszerben működő tagintézményeknek, akiknek megfelelő szakmai önállóságot is garantálni szükséges, de nyitottnak is kell lenni az új és hatékony eljárások, módszerek, szakmai programok iránt.

Az összevont intézmény fenntartója és az iskola vezetése megtette azokat a fontos lépéseket, amelyek a rendszer működésének alapját jelentik. Az alapító okirat alapján elkészült, elfogadásra és jóváhagyásra került a szervezeti és működési szabályzat, a házirend és a minőségirányítási program. Ezen dokumentumok alkalmazásában szerzett tapasztalatok már beépülhettek a pedagógiai programba, és a két tanév elegendőnek mutatkozik arra, hogy az iskola közössége középtávra is megalkossa új pedagógiai programját.

Szakértői véleményemben a fenti momentumokat vettem alapul, a tartalmak és formai követelmények mellett a gazdaságos, ésszerű, de hatékony megoldásokat is megfigyeltem, és kiemelten végigkísértem a jogszerűséget, a kicsit bonyolult jogszabályi háttér alkalmazását a gyakorlati programalkotásban.

Az intézmény vezetője és a vezető társak nagy és felelősségteljes munkát végeztek. Olyan dokumentum megalkotásában vállaltak vezető, koordinatív és meghatározó szerepet, amely hosszabb távra meghatározza a közös igazgatású intézmény pedagógia, szakmai munkáját, a benne dolgozók, tanulók életét.

1.1. A vizsgálat jogi háttere

A Sajószentpéteri Központi Általános Iskola pedagógiai programjának szakértői véleményezésében az alábbi jogszabályi hátteret vettem figyelembe:

- A helyi önkormányzatokról szóló **1990. évi LXV. törvény** (Ötv.)
- A közoktatásról szóló **1993. évi LXXIX. törvény** (Kt.)
- A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló **1997. évi XXXI. törvény**,
- Az egyenlő bánásmód és esélyegyenlőségről szóló **2003. évi CXXV. törvény**,
- A települési önkormányzatok többcélú kistérségi társulásáról szóló **2004. évi CVII. törvény**,
- A Munka Törvénykönyvéről szóló **1992. évi XXII. törvény**,
- A közalkalmazottak jogállásáról szóló **1992. évi XXXIII. törvény (Kjt.)**,
- A közalkalmazottak jogállásáról szóló törvény végrehajtására kiadott **138/1992. (X.8.) kormányrendelet**,
- A nevelési-oktatási intézmények működéséről szóló **11/1994. (VI.8.) MKM rendelet**,
- A képzési kötelezettségről és a pedagógiai szakszolgálatokról szóló **14/1994. (VI.24.) MKM rendelet**,
- A nemzeti, etnikai kisebbség óvodai nevelésének irányelve és a nemzeti, etnikai kisebbség iskolai oktatásának irányelve kiadásáról szóló **32/1997. (XI.5.) MKM rendelet**,
- A pedagógus továbbképzéséről és szakvizsgáról szóló **277/1997.(XII.22.) kormányrendelet**,
- A Nemzeti Alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról szóló **242/2003. (XII.7.) kormányrendelet**,
- A NAT változtatásáról szóló **202/2007. kormányrendelet**,
- A kerettantervekről szóló **21/2004.(IX.21.) OM rendelet**,
- Borsod-Abaúj-Zemplén megye közoktatási feladatellátási, intézményhálózat-működtetési és fejlesztési terve,
- Sajószentpéter Város Önkormányzatának közoktatási feladatellátási, intézményhálózat-működtetési és fejlesztési terve,
- Sajószentpéter Város Önkormányzata minőségirányítási programja,
- **9/2008. (III.29.) OKM rendelet** az esélyegyenlőséghez bizt. fejkvóta igénylésről,
- **OKM - Integrált Pedagógiai Rendszer**,
- Települési Esélyegyenlőségi Program,
- Intézményi Esélyegyenlőségi Program, Alapító okirat, SZMSZ, MIP, Házirend.

1.2. A vizsgálat célja és módszerei

A szakértői vizsgálat célja megállapítani, hogy a Sajószentpéteri Központi Általános Iskola pedagógiai programja megfelel-e a jogszabályi kritériumoknak, tartalmazza-e azokat a fejezeteket, amelyek biztosítják a jogszerű működés feltételeit és a működés tartalmi vonatkozásait, formailag és alakilag megfelelnek-e ezen dokumentummal szembeni elvárásoknak, a fenntartó által megfogalmazott minőségi elvárásoknak és az ésszerű gazdálkodás követelményeinek. Céлом az, hogy az esetleges hiányosságokra vizsgálat közben felhívjam a figyelmet, konzultáljak a hiányosságok pótlásáról, a program felépítéséről, és ezen korrekciók után elemezzem az egyes tartalmak minőségét, végül javaslatot teyek a program fenntartói jóváhagyására.

A vizsgálat módszereként elsősorban az **összehasonlító dokumentumelemzést** választottam, melynek során a pedagógia program tartalmát, formai és alaki megoldásait összevettem a jogszabályi előírásokkal, valamint az iskola és a fenntartó más dokumentumaival (Alapító okirat, SZMSZ, ÖMIP, IMIP, Házirend),

A vizsgálati vélemény rögzítése előtt újra **konzultáltam** a fenntartó önkormányzat képviselőjével és az iskola igazgatójával.

2. A pedagógiai program szakértői vizsgálata

2.1. A program tartalma és jogszabályi megfelelése

A **Kt. 44. § - 48. §-ai** szabályozzák, mit kell tartalmaznia kötelezően az iskola pedagógiai programjának ahhoz, hogy a jogszabályi megfelelést teljesítse. Ha sorba vesszük az egyes törvényi tartalmakat, és összevetjük a program valós pontjaival, megállapíthatjuk, hogy a programban leírtak részletesen szólnak az idézett jogszabály valamennyi pontjáról. Kiemelendő, hogy a pedagógiai program két alapvető fejezetének tartalma, az iskola nevelési programja és helyi tanterve, a törvény által előírtakat pontosan tartalmazza. (A zárójelben lévő pontok az adott fejezet pedagógiai programban való megtalálhatóságára utalnak.)

A 48.§ (1) bekezdés a) pontja szerint :

- az iskolában folyó nevelő-oktató munka pedagógiai alapelveit, célját, feladatait, eszközeit, eljárásait (programi helye: **B) 1., 2.)**
- a személyiségfejlesztéssel kapcsolatos pedagógiai feladatokat (**B) 3.)**
- a közösségfejlesztéssel kapcsolatos feladatokat (**B) 4.)**,

- a beilleszkedései, magatartási nehézségekkel összefüggő pedagógiai tevékenységet (**B** 6.),
- a tehetség, képesség kibontakoztatását segítő tevékenységet (**B** 7.),
- a gyermek és ifjúságvédelemmel kapcsolatos feladatokat (**B** 8.),
- a tanulási kudarcnak kitett tanulók felzárkóztatását segítő programot (**B** 9.),
- a szociális hátrányok enyhítését segítő tevékenységet (**B** 10.),
- a pedagógiai program végrehajtásához szükséges nevelő-oktató munkát segítőeszközök és felszerelések jegyzékét (**B** 15.),
- a szülők, tanulók, pedagógusok együttműködésének formáit, továbbfejlesztésének lehetőségeit (**B** 11.)

A program a fentiekén kívül ebben a fejezetben szabályozza a személyiség- és közösségfejlesztés feladatainak megvalósítását szolgáló tevékenységrendszer és szervezeti formákat (**B** 5.) és a fogyasztóvédelemmel összefüggő iskolai feladatokat (**B** 14.).

A 48. § (3) bekezdése szerint:

El kell készíteni az iskola egészségnevelési (**B** 13.) és környezeti nevelési programját (**B** 12.).

A 48. § (4) bekezdés a) pontja szerint az iskolai írásbeli beszámoltatás formáit és rendjét, korlátait, a tanulók tudásában betöltött szerepét és súlyát (**D** 2.),

b) pont szerint az otthoni (napközis és tanulószobai) felkészüléshez előírt írásbeli és szóbeli feladatok meghatározásának elveit és korlátait (**D** 3.).

A 48. § (1) bekezdés b) pontja szerint a helyi tantervnek tartalmaznia kell:

- az iskola egyes évfolyamain tanított tantárgyakat, a kötelező és választható foglalkozásokat, valamint azok óraszámait, az előírt tananyagot és követelményeit (helyi tantervi részben tagiskolákra lebontott óratervek, összesítő táblázatok mutatják a kötelező és választható órák mennyiségét, a követelményeket az egyes tantárgyak helyi tanterve tartalmazza) (**D** 11.)
- az oktatásban alkalmazható tankönyvek, tanulmányi segédletek és taneszközök kiválasztásának elveit, figyelembe véve a tankönyv ingyenes igénybevétele biztosításának kötelezettségét (**D** 5.),
- az iskola magasabb évfolyamára lépés feltételeit (**D** 6.),
- az iskolai beszámoltatás, az ismeretek számonkérésének követelményeit és formáit, a tanuló teljesítménye, magatartása, szorgalma értékelésének, minősítésének formáját (**D** 1.),
- a nemzeti, etnikai kisebbségi iskolai nevelés és oktatás esetén a nemzeti, etnikai kisebbség anyanyelvi, történelmi, kultúra- és népismereti anyagot (**D** 11.6.) – cigány etnikumra vonatkozóan),

- a tanulók fizikai állapotának méréséhez szükséges módszereket (**D**) 8.)
- A **közoktatási törvény 133. § (1)** bekezdése szerint – az 5. és 6. évfolyam alapozó szakaszában a nem szakrendszerű (25-50 %-ban) oktatás megszervezését 2008/2009. tanévtől (**D**) 10.).
- A helyi tantervi rész tartalmazza még ezeken kívül :
- Az iskolába jelentkező tanulók felvételének elveit (**D**) 7.),
- A kulcskompetenciák fejlesztésével kapcsolatos feladatokat (**D**) 9.).

Az intézmény pedagógiai programja a fentiek mellett az alábbi fő fejezetek szerint épül fel:

- A) BEVEZETÉS – ADALÉKOK A VÁROS ÉS AZ ISKOLA JELLEMZŐIHEZ
- B) NEVELÉSI PROGRAM
- C) KÉPESSÉGKIBONTAKOZTATÓ INTEGRÁCIÓS PROGRAM**
- D) AZ ISKOLA HELYI TANTERVE
- E) ZÁRÓ RENDELKEZÉSEK
- F) A HELYI TANTERV TANTÁRGYI PROGRAMJAI

Szakértői vélemény, javaslat:

A Sajószentpéteri Központi Általános Iskola pedagógiai programja tartalmaz minden olyan elemet, melyet a Kt. és egyéb jogszabály előír. Külön fejezetben foglalmazták meg az iskola képességkibontakoztató integrációs programjának pedagógiai rendszerét (C) fejezet).

Javaslom, hogy a „Helyi tanterv tantárgyi programjai” részének (F) fejezet) tartalomjegyzéke egészüljön ki az egyes tantárgyakra vonatkozó tantervek felsorolásával.

2.2. A program formai és alaki megfelelése

Az iskola pedagógiai programja formailag jól szerkesztett, logikus elrendezésű, jól áttekinthető, közérthetően és összefogottan megfogalmazott dokumentum.

Elfogadása és jóváhagyása után biztosítható a nyilvánossága, hozzáférhetősége, a közérthetősége, a használhatósága.

A törvényileg leginkább szabályozott részekben (nevelési program, helyi tanterv) kívül olyan helyi és egyedi értékekkel rendelkezik, amely még inkább segíti a pedagógusokat, a tanulókat, a szülőket és a fenntartót is, hogy megfelelő képe legyen az iskola szellemiségéről, feladatrendszeréről, a kötelező és önként vállalt feladatainak teljesítéséről (Pl. Képességkibontakoztató integrációs program).

A helyi tanterv különböző aspektusból készült táblázataiból célszerű lenne egy összegző kimutatást készíteni.

A program írói és szerkesztői nagy figyelmet fordítottak arra, hogy a fontos részeket kiemeljék, felhívják rá a figyelmet, hangsúlyozzák egy-egy fogalom, szókapcsolat, mondat jelentőségét.

Szakértői javaslat:

A pedagógiai program az iskola egységes dokumentuma, formailag és alakilag mindenben megfelel az elvárásoknak.

3. A pedagógiai program nevelési programjának elemzése

Az iskola létrejötte és két tanéve

A program második részében arról is képet kapunk, hogy mely iskolákból jött létre két éve az új intézmény, melyek ott a hagyományosan eredményes szakmai programok, iskolai hagyományok, erősségek, amelyek fejlesztése, továbbvitele nem lehet kérdés.

Az új intézmény több mint a tagintézményeinek összessége, mert nagyobb a tekintélye, nagyobb a mozgástere, szélesebbek a lehetőségei, nem a konkurencia, hanem a közös munka, a közös cél és tevékenység, ami előre viszi ezt az integrált iskolát.

Az intézményben általános, emelt szintű és SNI-s gyerekeknek szóló képzések is vannak. Ez a bemutatás festi meg azt a valós hátteret, amelyből a pedagógiai program építkezni akar.

Az integráció megvalósulni látszó előnyeiből néhányat érdemes már most kiemelni:

- Az új intézmény kihasználtsági mutatói javultak, így valamennyi évfolyam osztálya megfelel a pénzügyileg előnyösebb normatíva-igénylés feltételeinek;
- A humán erőforrásokkal való gazdálkodásban nagyobb a mozgástér;
- A nagyobb rendszer nagyobb lehetőséget biztosít a létszámproblémák megoldására, a kiváló szakemberek megtartására, foglalkoztatására;
- A szakmai működésre és az érdekvédelmi szervezetek (közalkalmazotti tanács, szakszervezet) kedvezményeire kevesebb összeget szükséges fordítani, miközben szakmai lehetőségeik, érdekérvényesítő erejük növekszik;
- Olyan szakmai programok bevezetésére is lehetőség nyílik a rendszer nagyságából következően, amelyre eddig nem volt reális lehetőség;
- Lehetőség nyílik arra, hogy a tagiskolák tanulói megismerhessék a többi tagiskolában működő délutáni programokat, és bekapcsolódhassanak azokba (pl. csúcsszakkörök);
- Csökkent a vezetői beosztású közalkalmazotti létszám;

- A pályázati lehetőségeket eredményesebben használhatták ki;
- Egységes gazdálkodással járó előnyök (beszerzések stb.) érvényesülnek;
- Több lehetőség volt szakértő alkalmazására a dokumentumrendszer kidolgozásában, felülvizsgálatában, az intézmény működésének és vezetőjének ellenőrzésére, értékelésére.

3.1. Az alapelvek, célok, feladatok, eszközök, eljárások

Az alapelvek a közösen megteremtett alapértékekben öltenek testet:

A személyiség folytonos sokoldalú fejlesztése, gyermekközpontúság, partnerközpontú működés, komplexitás, motiváció, aktivitás, koncentráció, önfejlesztés, szemléletesség, bizalom, egyenrangúság, következetesség, korszerűség, örökérvényű erkölcsi és műveltségi értékek, képesség szerinti fejlesztés, kultúra a mindennapokban, humán szocializáció, tudatos életvitel, harmonikus személyiségfejlesztés, hagyományteremtés és őrzés, nemzeti öntudat, élő kapcsolat Európával, de még sok fontos elvet, értéket építettek be a nevelési programba.

Az iskolánkban folyó pedagógiai munka **célja**, hogy minőségi oktatással szilárd alpműveltséget, biztos alapkészségeket, teljesítményképes tudást nyújtson a tanulóknak, hogy legyenek képesek önálló ismeretszerzésre, a szerzett ismeretek alkalmazására. Szeretnék a diákjaikat segíteni abban, hogy művelt emberré, szabad és gazdag személyiséggé, felelős polgárrá, tisztességes és emberséges, alkotásra és boldogságra képes tagjává váljanak társadalmunknak.

Az iskola céljai egybeesnek az **alapvető értékekkel**: csak egységes, összetartó, egymást segítő nevelőtestület képes a célok elérésére, csak a tapasztalatok folyamatos átadásával, az eredményes módszertani kultúrával lehet igazán eredményes az iskola, ahol a tanulók kibontakoztathatják képességeiket, alkalmazható tudást szereznek, megkapják a továbbhaladás esélyeit, elfogadó, szeretetteljes légkör biztosított, és a gyermek a legfontosabb.

Az iskola **feladatait** a fenntartó által elkészített alapító okiratból, az alapelvekből és a célokból vezetik le, amelyekből csak néhányat kívánok kiemelni:

- „A tanulás folyamatában kölcsönös kapcsolatot kell kialakítani tanár, diák és szülő között, különösen a tanulási módszerek, a szociális háttér és az egyéni képességek megismerése érdekében.
- Olyan attitűdöt kell kialakítani a tanulóknál, amely révén el tudják fogadni a máságot, és ez által képesek segíteni különböző kultúrájú és szociális helyzetű társaik beilleszkedését az iskolai közösségekbe .
- A hátrányokkal küszködő tanulók számára egyéni képességfejlesztő foglalkozásokat szervezünk.
- A tehetséges tanulóink kiemelkedő képességeit igyekszünk minél korábban felismerni, szakköri, fakultációs foglalkozásokon fejleszteni, a különböző versenyeken pedig sikerekhez juttatni az együttműködő diákokat.
- A nemzeti identitás erősítése érdekében kiemelten fontosnak tartjuk, hogy tanulóink ápolják anyanyelvüket, ismerjék meg lakóhelyük, nemzetük történelmét, múltját és jelenét, kultúráját, épített és természeti környezetét. (Mindez elérhető tanulmányi kirándulások, városnéző séták, vetélkedők, versenyek, megemlékezések szervezésével).
- Fontos, hogy a fiatalok is védjék és óvják szűkebb és tágabb környezetüket, tartsák tiszteletben az egyén tulajdonát, érezzék felelősséget iskolájuk, szűkebb lakóhelyük és a településük tisztaságáért. (Figyelemmel kísérik az osztályok tisztaságát, hulladékgyűjtést szervezünk, környezetvédelmi szakkört indítunk stb.).”

Csak remélni lehet, hogy ezeket a nemes feladatokat valóban sikerül az iskola mindennapi életének szerves részévé tenni. A feladatok széles skálájában mindenütt megjelenik a hátrányos helyzetű gyermekekért való tenni akarás, a velük való különös törődés.

Az **eszközök és eljárások** sokszínűek, gondolnak a tehetséges, a segítségre szoruló hátrányos, a sajátos nevelési igényű, a speciális érdeklődésű, a roma kisebbséghez tartozó tanulókra egyaránt. Táblázatba foglalták a közvetlen és közvetett módszerek egyes csoportjait, melyek a szokások kialakítását, magatartási modellek bemutatását és a tudatosítást, meggyőzést célozzák.

A fejezet erőssége, hogy amikor elvet, célt, feladatot fogalmaznak meg, azonnal hozzárendelik a tevékenységformákat

3.2. A személyiségfejlesztés és közösségfejlesztés feladatai

A program azt érzékelteti, hogy a kiváló közösség fejlesztésének alapja a személyiségfejlesztésen múlik elsősorban, bár a közösség organikus szervezete maga belső mozgásával.

Az iskola olyan személyiségeket idealizál a fejlesztés eredményeként, akik motiváltak a tanulásban, aktívak a munkában, a tevékenységekben. A tanulói munka szinterei és módszerei sokfélék.

Az oktatási feladatok mellett megjelennek a közösségi fejlesztés és a demokratikus magatartás kialakításának szinterei, az osztályközösség, diákönkormányzat, a kisebb csoportok (szakkör, sportkör, diáktanács), a képviseleti jog gyakorlásának terepei.

Korszerű szemléletet tükröz a személyiség- és közösségfejlesztés tervezett tevékenységi körének meghatározása, amelyet külön fejezetben tárgyalnak, kiemelve azt, hogy a komplex személyiségfejlesztés alapja az értékközpontú, értékközvetítő tevékenységek rendszere. A tevékenység szinterei:

- a tanórán (szaktárgyi órán, osztályfőnöki órán)
- a tanórán kívüli foglalkozások (napközi, tanulószoba, diákkörök),
- diák-önkormányzati munka,
- a diáksport tevékenység .

A fenti területeken belül kidolgozták a konkrét tevékenységeket, lehetőségeket, feladatokat: differenciált tanulásszervezés, egyéni képességeknek megfelelő csoportszervezés, kooperatív tanulás, véleményütköztetés, előadás, kirándulás, a diákönkormányzat programjai, pályázatok, műhelyfoglalkozások, erdei iskola, nyári táborok, tehetséggondozás, múzeumlátogatás, könyvtár stb.

A közösséget erősíti a hagyományok ápolása, a nemzeti ünnepek, a diákélet számos szórakoztató, kulturális és sport programja is.

Szakértői vélemény: A pedagógiai program személyiség- és közösségfejlesztő része jól kidolgozott, a klasszikus és a korszerű pedagógiai hagyományokon alapuló összefüggéseket, fejlesztési lehetőségeket fogalmaz meg. Három jelentős fejezetet is szenteltek ennek a feladatrendszernek.

A következő program-felülvizsgálatnál lehetne szelektálni a maximalizmusba hajló, néhol átfedéseket is tartalmazó elvek, célok, feladatok, módszerek és tevékenységek számba vételekor.

3.3. Törődés a problémás és tehetséges tanulókkal

A pedagógiai program több fejezete (**B**) **6., 8., 9., 10.**) is hangsúlyosan foglalkozik a magatartási, a beilleszkedési, a tanulási zavarokkal küszködő, a szociális hátrányokkal bíró tanulókkal

segítésével, felzárkóztatásával, „megmentésével”, a gyermek- és ifjúságvédelem tennivalóival.

Az intézmény fenntartójának, az iskola vezetésének, nevelőtestületének példamutató az ez irányú gondolkodása, segíteni akarása, eltökéltsége az együttműködés keresése, és „kikényszerítése” az erre jogosítványokkal rendelkező állami és társadalmi szervezetekkel a jobbítás, a segítség szándéka irányába.

Érdemes néhány célt, feladatot is hangsúlyozni:

- az alapellátás biztosítása (étkezés, tankönyv, egészségügyi),
- a tankötelezettség végrehajtása,
- a gyermek testi, értelmi, érzelmi fejlődését szolgáló iskolai légkör,
- a tanulók egyéni képességeihez igazodó tanórai munka,
- differenciált foglalkozás, képességfejlesztés,
- kapcsolat és folyamatos együttműködés a családdal, amelynek a körülményeit, problémáit ismerni kell, a szükséges segítséget, felvilágosítást részükre meg kell adni.

A fejezetek kitérnek a pedagógusok feladataira, a velük szemben támasztott elvárásokra általános pedagógiai és szakmai tekintetben is (szakmai, módszertani felkészültség, tolerancia, a máság elfogadása stb.).

Az SNI-s tanulók esetében integrált oktatásra törekszenek, de azok számára, akik nem képesek az integrációs nevelésre, biztosítják a speciális (szegregált) nevelést-oktatást.

Egy iskola pozitív szellemiségét az is mutatja, ha megfelelő egyensúlyt tud találni a hátrányos, veszélyeztetett, valamilyen fogyatékkal rendelkező tanulókkal való törődés és a tehetséggondozás feladatrendszerei között. Mind a két terület hallatlanul fontos feladata a mai magyar iskolának, hisz egy intézmény keretein belül kell megoldania olyan feladatokat, amelyek speciális felkészültséget, mentalitást, hozzáállást igényelnek. Az iskola tág teret biztosít a tehetségek kibontakoztatására idegen nyelvből, matematikából, számítástechnikából, de a hét csúczzakkörben megtalálhatjuk az anyanyelv, az ének és a természettudományos tárgyakat (fizika, kémia) is.

A művészetoktatás különböző ágait öt művészetoktatási intézmény keretén belül, szoros együttműködésben biztosítják. Érdemes lenne a jövőben a saját intézmény keretében megoldást találni a zeneoktatás és a művészetoktatás terén.

Szakértői vélemény: A dokumentum őszintén és nyíltan tárja fel a kényes, nehéz terület minden gondját, és szakszerűen javasol megoldási módszereket, eljárásokat, tevékenységeket.

Rendkívüli jelentőségű előrelépésként lehet értékelni a saját szakszolgálat megteremtését, amelynek a feladatköre kiterjed mindkét területre (tehetséggondozás, felzárkóztatás),

A tehetséggondozás programszerű működtetése fontos pedagógiai és lakossági igényeket elégít ki.

3.4. Gyermek- és ifjúságvédelem

A gyermek- és ifjúságvédelmi tevékenység szorosan kapcsolódik az előző fejezetekhez. Célként határozzák meg, hogy az iskolába járó hátrányos helyzetű és veszélyeztetett tanulók mindegyikéről legyen tudomása, szakszerű ismerete az intézmény érintett szakdolgozóinak.

A felderítés mellett a prevenciót tartják leginkább fontosnak, amelyben a meghatározó szerep az iskola és a szülői ház együttműködésében, egymás segítségével értelmezhető.

A felderített és kialakult problémákra az osztályfőnök, a gyermek- és ifjúságvédelmi felelős, ha szükséges a gyermekjóléti szolgálatot is bevonva hozza meg a szükséges intézkedéseket.

A fejezetben kitérnek a gyermek- és ifjúságvédelmi felelős feladatainak részletezésére, és a végén egy folyamatábrában foglalják össze a gyermek- és ifjúságvédelem egységes rendszerét, amely tevékenységet, módszert, felelőst és határidőt tartalmaz.

Szakértői vélemény: Az elveket, célokat, feladatokat, tevékenységet, felelőst és határidőt tartalmazó gyermekvédelmi terület összeállításában tükröződik a tapasztalat, a szakértelem, a segíteni akarás, az elkötelezettség.

3.5. A környezeti nevelés programja

A környezeti nevelés célját a következőkben határozza meg az iskola helyi tanterve: „A tanulók kapcsolódjanak be közvetlen környezetük értékeinek megőrzésébe, gyarapításába. Életmódjukban a természet tisztelete, a felelősség, a környezeti károk megelőzésére való törekvés váljék meghatározóvá.”

A környezeti nevelés programjának tartalma igen sokrétű, nagyjából leképezi a nevelési program felépítését. Leginkább az a megkapó, hogy nem kevés érzelmi motívumot építettek be az

iskolai programba, és igyekeznek a helyi lehetőségeket is számon tartani és kihasználni (Sajószentpéter kulturális értékei, természeti értékei), ezáltal a patriotizmust, a város szeretetét, a város értékeinek megismerését és óvását sikerülhet a tanulói személyiség részévé tenni. A városon kívül figyelmet szentelnek a borsodi tájaknak, Aggteleknek, Jósvalfőnek, távolabbi városok (Debrecen, Nyíregyháza) értékeinek.

A tanulásszervezés kereteit a tanórai és a tanórán kívüli foglalkozások (terepgyakorlatok, témanap, tanulmányi kirándulás, erdei iskola, napközi) adják. Figyelmet fordítanak az igényes környezeti kultúra kialakítására, fejlesztésére, megóvására.

A környezeti nevelés programjában jól kidolgozott az egyes tantárgyakban rejlő lehetőségek kiaknázása, a tanítási órán kívül szervezhető, megvalósítható feladatok részletes és mindenre kiterjedő teljesítése.

Szakértői vélemény, javaslat:

A program megvalósítása esetén teljesül az a cél, hogy az iskola tanulói már innen kikerülve is környezettudatos gondolkodású fiatalokká váljanak.

Érdemesnek tartanám, ha a programban a közeli vegyipari óriásüzem veszélyei, a termelés biztonsága, környezeti hatásai is helyet kapnának valamilyen formában.

A környezeti feladatok teljesítésének értékelése, ellenőrzése kapjon nagyobb hangsúlyt.

3.6. Az iskola egészségnevelési programja

Részletesség, precíz és konkrét célok, feladatok, eszközök és módszerek jellemzik az iskola egészségnevelési programját. Az általánosan elérendő célok mellett megfogalmazzák a helyi célokat és feladatokat is, amelyek a felvilágosító munka, a megelőzés és az egészségvédelem köré csoportosulnak. Az egészségvédelem és az egészséges életmódra nevelés minden, gyerekekkel foglalkozó intézmény alapvetően fontos feladata, mert a teljes emberi élet alapfeltétele a test-lélek-szellem egységének, harmóniájának létrejötte. Ez az elv érvényesül a program egészében akkor is, amikor a feltételeket számba veszik, amikor a célokat és feladatokat megfogalmazzák, amikor a mindennapi testedzés lehetőségeit biztosítják, amikor tervezik a tanórán és a tanórán kívüli lehetőségeket.

A táblázatba foglalt körültekintő, a minőségirányítási program eljárási módszerét követő folyamatábrák, tevékenységeket, feladatokat,

felelősöket, értékelést tartalmazó részek megfelelő támpontot adnak a területen működőknek az eredményes munkához.

Az egészségnevelés és a környezeti nevelés összekapcsolása, a komplexitás megjelenítése még értékesebbé, hatékonyabbá teszi a programot.

Szakértői vélemény és javaslat:

- *Érdemes lenne kidolgozni, hogy néhány, az egészséges életmódra neveléshez szorosan kötődő tantárgy lehetőségeinek erősítésével, hogyan lehetne még hatékonyabb a program. Erre vannak jól használható standardok is a szakirodalomban.*
- *Az egészségnevelési program jól kidolgozott, sok ötlettel, fontos és teljesíthető feladatokkal, ajánlott tevékenységekkel.*

3.6. Egyéb programtartalmak

Körültekintően állították össze **a szülő, a tanuló és a pedagógus együttműködésének formáit, továbbfejlesztésének lehetőségeit.**

Ezen *együttműködés alapja* a gyermek iránt érzett közös nevelési felelősség, *feltétele* a kölcsönös bizalom és tájékoztatás, *eredménye* a családi és iskolai nevelés egysége, és az ennek nyomán kedvezően fejlődő gyermeki személyiség.

Külön esik szó az **iskola és a tanuló közösség közötti kapcsolattartásról és a szülőkkel való együttműködés formáiról.** A továbbfejlesztést a vélemények felmérésének eredményeként akarják megvalósítani.

A programban megtalálhatjuk a **fogyasztóvédelemmel** összefüggő iskolai feladatokat, amelynek konkrét megjelenítése az egyes tantárgyakban meglévő lehetőségek kimunkálása. A fogyasztóvédelmi oktatás célja a fogyasztói kultúra fejlesztésén kívül a tudatos és kritikus fogyasztói magatartás kialakítása és fejlesztése. A leírtak alkalmasak e fontos kettős cél elérésére.

A pedagógiai program is, mint minden program feltételezi a megvalósításhoz szükséges **eszközöket.** A program **B) 15. fejezete, a 11/1994. (VI.8.) MKM rendeletre** hivatkozik, nem sorolja fel az oktatást szolgáló audiovizuális eszközöket és az egyes tantárgyakhoz szükséges eszközöket. Mellékletben érdemes volna ezt megtenni.

Szakértői vélemény, javaslat:

A „Nevelési program” rész minden kritériumnak és elvárásnak eleget tesz, igényes, elmélyült pedagógiai tudást, tapasztalatot, a helyi viszonyok alapos ismeretét tükrözi. A program összeállítói messzemenően figyelembe vették a lehetséges tanulói és szülői elvárásokat, az alapozó iskolával szemben támasztott fenntartói és társadalmi követelményeket, a dokumentum új intézményen belüli meghatározó, elvi szerepét.

A program egyes részei már-már maximalistának tűnnek, amikor adott témában szinte mindenre részletesen kiterjedő elveket, célokat, feladatokat fogalmaznak meg. A legközelebbi programértékeléskor ill. módosításkor ezt az esetleges korrekciót meg kell tenni.

Az általános iskolában dolgozók szakmai és erkölcsi felelőssége a siker meghatározója is egyben.

A pedagógiai program nevelési programját jóváhagyásra javaslom.

4. Az intézmény képességkibontakoztató integrációs felkészítésének pedagógiai rendszere

4.1 A bevezetés indoklása

Az iskolában a tanulók 52 %-a hátrányos helyzetű, 24 %-a halmozottan hátrányos helyzetű, és 4 %-a sajátos nevelési igényű tanuló. A megoszlási arányuk igen eltérő, főleg a roma városrészhez közel eső Lévai Iskolában kirívóan magas, melyet csak fokozatosan lehet és szabad felszámolni, amit ettől a tanévtől el is kezdtek. Ha csak a számokat nézzük is indokolt egy olyan hatékony program bevezetése és megvalósítása, amely ezeknél a gyerekeknél megoldja:

- a személyiség- és közösségfejlesztéssel kapcsolatos pedagógiai feladatokat,
- a tanulási kudarcnak kitett tanulókat fejleszti,
- enyhíti a szociális hátrányokat.

Az integrációs program és a kompetencia alapú oktatást összekapcsolása a leghatékonyabb és legeredményesebb megoldási lehetőséget vetíti előre, hisz várható tőle:

- az esélyegyenlőség megteremtése,
- a tanulási kudarcnak kitett tanulók sikeres felzárkóztatása,
- a kompetenciamérések eredményeinek javulása.

A rendszer hatékonyságát erősíti, hogy az óvodai nevelésre is kidolgozták is bevezetik az integrációs programot, így elvileg 3 éves kortól már lehetőség nyílik arra, hogy a fejlődés és fejlesztés érdekében

pozitív hatások ériék a gyermekeket. Történjen meg a közösségek általi elfogadásuk, minél korábban alakuljanak ki a beilleszkedést segítő szokásaik, zökkenő mentesebb legyen az óvodai-iskolai átmenet.

4.2. Az integrációs pedagógiai rendszer jellemzői és tartalma

Ez a képességkibontakoztató iskolai program

„egy olyan nyitott iskolamodellt vázol fel, amely alapvetően fontosnak tartja a gyermek szükségleteire, viselkedésére, tulajdonságaira való reagálást, illetve érdekeltté, motiválttá akarja tenni őt saját nevelődési, tanulási folyamataiban. Az egyén fejlesztésén keresztül, azzal kölcsönhatásban, fejleszti a befogadó közösséget, s a közösen végzett tevékenységek, együttes élmények, az egész személyiség érzelmi, morális fejlődését segítik.

A program a mások iránti nyitottságot, elfogadást és a szorgalmat kiemelt értéknek tekinti. Az egész személyiséget fejlesztve tanít. Meghatározó benne a gyermekközpontúság, a tanító és a gyermek kapcsolata. A gyermekeken keresztül a sajtószentpéteri családokra is hat” – rögzíti az elvi meghatározás. Ezt a magasztos, de roppant nehezen teljesíthető célt csak következetes, lelkiismeretes, egymást segítő, a családokkal szorosán együttműködő nevelő munkával lehet sikeresen megvalósítani.

Mondhatjuk, hogy ez a pedagógiai tevékenység már az óvodában megkezdődik, az iskolába lépés feltételeinek megteremtésével folytatódik, ahová már úgy kerülnek a gyerekek, hogy az előzetes óvodai-iskolai együttműködésnek köszönhetően ismerősök az iskola pedagógusai számára.

A program tartalma rendkívül gazdag. A kompetenciafejlesztő programok, programelemek egész sorát tartalmazza (az önálló tanulást segítő fejlesztés, eszközjellegű kompetenciák fejlesztése, tanórán kívüli és szabadidős programok, multikulturális tartalmak).

A multikulturális tartalmakkal részletesen is foglalkozik a dokumentum, mivel erre lehet leginkább alapozni a roma származású gyermekek, családok és a magyar családok, gyermekek egymás iránti szolidaritását, egymás elfogadásának, tiszteletének szellemét. A program a többségi társadalommal szemben is megfogalmazza az elvárásait, hogy ismerje meg, értse, fogadja el és tisztelje a cigánység hagyományait, kulturális örökségét.

4.3. Az integrációt segítő módszerek

A program eszközrendszerében, módszerekben is igen széles skálát kínál a pedagógusoknak. A legfontosabb, legalapvetőbb módszer a

halmozottan hátrányos tanulók esetében az *egyéni bánásmód*, a *személyre szabott fejlesztés*, *differenciálás*, amely segít a felzárkóztatásban és a tehetséggondozásban is.

A *kooperativitás* korunk újra felfedezett módszere, tanítási-tanulási technikája. Itt azért is nagy jelentőségű, mert ezekre a tanulókra különösen jellemző, hogy szükségük van az ismeretszerzésben, a tevékenységben általuk elfogadott partner közreműködésére, a partneri információkra.

Eredményes pedagógiai módszer a *drámapedagógia* alkalmazása is. A sérült, hátrányban szenvedő tanulóknál csoportterápiás módszerként kezelhető, amely egyrészt segíti a másik személy megismerését, másrészt az önismeretet, miközben a személyiségfejlesztés céljait segíti. Különösen a dramatikus játéknak van számos terepe a tanórai és a tanórán kívüli foglalkozásokon.

Óriási jelentősége van a *mentálhigiéniának*, lelki egészségnek az egyén fejlődésében. Ezen a téren a kulcspozíció a pedagógusé, rajta áll vagy bukik a siker. A terület fontos feladatai az alábbiakban foglalható össze: iskolaérettség a belépéskor, az iskolai élet megszervezése, kapcsolat a szülőkkel, önismeret, bizalom, biztonságérzet elmélyítése, egészségnevelés, viselkedéskultúra, ifjúkori lelki higiénia kialakítása.

A hatékony *tanulói megismerési technikák* birtoklása elengedhetetlen feltétele a pedagógiai munkának. Ugyanakkor nem nélkülözhető a *műhelymunka*, a folyamatos együttműködés a pedagógusok között.

4.5. Várható eredmények

A program értékelési rendszere is kompetenciai alapú, melynek céljai:

- a gyerekek fejlődésének nyomon követése és képességeiknek pontos felmérése;
- visszajelzés a pedagógus munkájáról, megfelelő volt-e a tervezés, a módszerek kiválasztása, a készségek gyakorlásához választott tevékenység;
- hiteles kép rajzolása a gyermeknek, a szülőnek a pillanatnyi fejlődési állapotról;
- a hiteles értékelés nélkülözhetetlen része az önmagunkról alkotott vélemény (önértékelés) is.

A program egyik központi eleme a *pályaorientációs* tevékenység, amely a sikeres pályaválasztással kezdődik és a tanulói utánkövetéssel fejeződik be. Nagyon fontos a személyiségnek legjobban megfelelő továbbtanulási lehetőség, iskola kiválasztása, hogy minél több, erre alkalmas tanuló menjen érettségig adó középiskolába.

- Az iskolaválasztás ill. pályaválasztás az 5. osztályban kezdődő és a munkába állásig tartó folyamattá válik.
- A tankötelezettség 18 évre emelkedésével a lassabban haladóknak is lehetősége nyílik az általános iskola befejezésére.
- A valószínűleg egyébként elkallódó, kimaradó gyerekek több segítséget, motivációt, sikerélményt kapva sikeressé válhatnak.

Szakértői vélemény: Jelentős, dicséretes vállalkozása az intézménynek a képességkibontakoztató integrációs program kidolgozása és bevezetése.

A nevelési programban sok helyen esik szó a hátrányos helyzetű tanulók segítségéről, esélyeik megeremtéséről, a családokkal való kapcsolattartásról, a módszerekről.

Az integrációs program megerősíti, egységes rendszerbe foglalja, tervszerűvé teszi az iskola elkötelezettségét, minőségileg is biztosítja a program hatékonyságát, sikerességét.

Javaslom, hogy a tapasztalatok megszerzésével a nevelési program más hasonló témájú részeivel kerüljön teljes összhangba ez a fejezet.

Az integrációs program alapul vette az OKM dokumentumát és a 11/1994. MKM rendelet 39/D.§-át, jóváhagyását javaslom.

5. Az iskola helyi tantervének szakértői véleményezése

Az intézmény a helyi tanterveit a minisztérium által kiadott, ellenőrzött központi tantervekből adaptálta (17/2004. OM rendelet kerettantervi melléklete), ezek minden jogszabályi követelménynek megfelelnek, tartalmi és formai megfelelőségükre nem kell kitérni. Ellenőrzésképpen megvizsgáltam **a magyar nyelv és irodalom helyi tantervét.**

A tanterv bevezetőjében egységes célokat és feladatokat, fejlesztési követelményeket, a kulcskompetenciák fejlesztését (fel is sorolja ezeket), a NAT keresztantervi követelményeinek megvalósítását fogalmazza meg az 5-8. évfolyam magyar nyelv és irodalom tantárgyához.

Ezután évfolyamonkénti bontásban meghatározza a teljesítendő óraszámot magyar nyelvből éves és heti bontásban, sorba veszi a belépő tevékenységformákat, előírja a magyar nyelv tantárgy témaköreit és tartalmait, a magyar irodalom témaköreit és tartalmait, a memoritereket, fogalmakat, szerzőket és műveket, és a végén a továbbhaladás feltételeit (követelményeket).

Az egységes felépítés megkönnyíti a tantervben való gyors eligazodást. A záró részben *szempontokat kapunk a tanulók teljesítményének értékeléséhez.*

A magyar nyelv és irodalom tanterve tartalmazza *a dráma* részt is.

A kerettanterv megfelelő szabadságot nyújt a pedagógusnak a konkrét tananyagbeosztás elkészítéséhez, az egyes tartalmak súlypontosításához, a helyi sajátosságok beépítéséhez.

Azt már a szakértői vélemény elején, a jogszabályi megfeleléség vizsgálatakor rögzítettük, hogy az iskola pedagógiai programjának helyi tantervi részében megtalálható minden törvényi előírás szerinti tartalom.

5.1. A nevelő-oktató munka ellenőrzési, mérési, értékelési rendszere

Az iskolában folyó nevelő-oktató munka ellenőrzését és értékelését komplex módon kezeli a program. A tevékenység a tanulókra is és a pedagógusokra is kiterjed.

A program ezen része erősíti és megegyezést mutat az intézményi minőségirányítási programmal. Megkülönböztet külső (ún. ágazati) és belső (intézményi szintű) ellenőrzést. A program világossá teszi, hogy az ellenőrzés mire terjed ki, mely fontos területeket preferálja, milyen rendszerben szervezik meg.

Az elvek meghatározzák az ellenőrzéssel, számonkéréssel, értékeléssel kapcsolatos legfontosabb elvárásokat, amelyek közül ki kell emelni a fejlesztő hatását, a folyamatosságot, az egyénre szabottságot, a változatosságot és a motiváltság megteremtését.

Az ellenőrzésben nagy hangsúlyt kapnak a mérések, amelynek meghatározták a formáit, meghatározták az iskolára jellemző teljesítmény számítását, mint közösen elfogadott normát, részletesen meghatározták az értékelés módjait, az egyes érdemjegyek teljesítésének követelményeit.

Hasznos lenne, ha nemcsak a tantárgyi ismeretek mérését terveznék, hanem a tanulók közösségi magatartásával, személyiségfejlődésével összefüggő területeket is.

Az értékelés célját és feladatát helyese tűzik ki, figyelembe veszik a fejlesztő értékelés motivációs hatásait. Ennek érdekében határozzák meg az értékelés szempontjait, formáit, rendszerességét.

A tanulók ellenőrzéséről, számonkéréséről, értékeléséről szól még ezen kívül három fejezet, mely egységben vizsgálva eleget tesz minden igénynek, elvárásnak (**D** 2., 3., 4.)

Szakértői vélemény:

Az ellenőrzés és értékelés témaköre jól kidolgozott, részletes iránymutatásként szolgál minden időszakban. A tanévre lebontott belső

ellenőrzési terv elkészítéséhez, lebonyolításához használható fogódzókat biztosít az ellenőrzést, értékelést végzőknek.

Az IMIP-ben leírtaknak megfelelő, magas színvonalú része a programnak.

Javaslom, hogy a mérések közé iktassanak be nevelési jellegű témákat is.

5.2. A kulcskompetenciák fejlesztésével összefüggő feladatok

A kulcskompetenciák kérdése az uniós csatlakozásunk után került reflektor fénybe. Az iskolák pedagógiai programjaiban még ma is nagyon hiányosan szólnak erről a feladatrendszerről, mely az oktatás révén, a nevelési-oktatási folyamatban, komplex módon valósulhat meg. A Sajószentpéteri Központi Általános Iskola (hozzáteszem, az óvoda is) pedagógiai programjában központi helyet foglal el ez a kérdéskör. Az egyénnek szüksége van a kulcskompetenciák birtoklására a személyes fejlődéséhez, boldogulásához, munkába állásához, a társadalmi beilleszkedéshez. A kulcskompetenciák között nincs hierarchikus viszony, komplex módon, egymást átszőve, erősítve vagy gyengítve jelennek meg.

A program kilenc kulcskompetenciát sorakoztat fel, meghatározva külön-külön a fogalmukat, jellemzőiket, de ezt már a megnevezésük is sejteti: anyanyelvi kommunikáció, idegen nyelvi kommunikáció, matematikai kompetencia, természettudományos kompetencia, digitális kompetencia, a hatékony önálló tanulás kompetenciája, szociális és állampolgári kompetencia, kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia, esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképeség kompetencia.

A NAT egyik nagyon fontos jellemzője, hogy fejlesztési feladatai a felsorolt kulcskompetenciákra épülnek. A pedagógiai program kiemelt feladatként kezeli az ezzel összefüggő fejlesztési feladatokat. Nem céлом, hogy ezekről külön-külön is elemzést készítsék, mégis egyet, *a tanulás tanítását*, mint fejlesztési feladatot külön is szeretnék hangsúlyozni, mert a tanulók teljesítményének kudarcai főleg arra vezethető vissza, hogy a magyar iskola nem, vagy csak felületesen foglalkozott a tanulási technikák tanításával.

Örömmel állapítható meg, hogy ez a fejezet részletesen kidolgozott elméleti és gyakorlati tudnivalókat tartalmaz. Felhívja a figyelmet a könyvtár újfajta funkciójára, az informatika, számítástechnika tervszerű és rendszeres használatára, előnyeire. Számol azzal a ténnyel, hogy az ismeretek megszerzésének az iskola csak az egyik színtere, és funkciója főleg a „rendteremtés”, vagyis a megszerzett ismeretek magyarázata, rendszerezése, alkalmazni képes tudássá alakítása.

Szakértői vélemény: A helyi tanterv egyik progresszív fejezete a kulcskompetenciák kérdéskörével foglalkozó rész. Nagy pozitívuma, hogy nem csak itt, hanem a program más helyein is hivatkoznak rá, kiemelten az iskola képességkibontakoztató integrációs programjában.

5.3. A nem szakrendszerű oktatás bevezetése az 5-6. évfolyamokon

A közoktatási törvény 128. § (19) és a 133. § (1) bekezdése – az 5. és 6. évfolyam alapozó szakaszában a nem szakrendszerű (20-50 %-ban) oktatás megszervezését 2008/2009. tanévtől kötelezővé teszi.

Az iskola kiemelten kezelte az 5-6. évfolyamokon megvalósítandó alapozó szakasz teljesítését. A helyi tantervi rész a **D) 10.** fejezetében leírják a bevezetés jogi szabályozást, célját, fejlesztési feladatait, meghatározzák a programban tanítókkal szembeni szakmai követelményeket, a tanulói készség-képességfejlesztés területeit, az oktatásszervezési formákat, a nem szakrendszerű oktatás főbb műveltségi területeit és időkereteit.

Nem az ismeretátadásra, hanem a képességek fejlesztésére helyeződik a hangsúly, és ez „tantárgytól független”, megfordítva bármelyik tantárgyi ismeretanyaghoz kapcsolódva megoldható.

A fejlesztendő képességcsoportokat két nagy területre osztják:

- alapkészségek fejlesztése (olvasáskészség, íráskészség, számolási készség, rendszerező képesség, kombinatív képesség),
- gondolkodási kulcskompetencia fejlesztése (rendszerezés, kombinativitás, kreatív gondolkodás, problémamegoldás, előrelátás, érvelés).

A 2008/2009. és 2010/2011. tanítási évben az ötödik és hatodik évfolyamon a nem szakrendszerű oktatás a kötelező óra 20%-ában, minimális szinten került bevezetésre.

Ezt figyelembe véve a megjelölt időpontig az **időkeretek** az egyes évfolyamokon és osztályokban:

5. évfolyam:	heti 5 óra
6. évfolyam:	heti 5 óra

Részletezve a konkrét óraszámokat és tárgyakat:

5. évfolyam

magyar irodalom:	1 óra/hét
matematika:	1 óra/hét
angol/német:	1 óra/hét
történelem:	0,5 óra/hét
természetismeret:	0,5 óra/hét
technika:	0,5 óra/hét
testnevelés:	0,5 óra/hét

6. évfolyam

magyar irodalom:	1 ó
matematika:	1 ó
angol/német:	1 ó
történelem:	0,5 ó
természetismeret:	0,5 ó
technika:	0,5 ó
testnevelés:	0,5 ó

A fenti adatsorból kitűnik, hogy az iskola eltér a magyarországi szokásoktól, és idegen nyelvből, technikából és testnevelésből is bevezeti a nem szakrendszerű oktatást.

Az egyes tantárgyakból részletesen kidolgozott tervet készítettek az 5-6. évfolyamokon megvalósuló nem szakrendszerű órákon fejlesztendő kulcskompetenciák, képesség- ill. készségterületekre.

A programrész közérthetően tartalmazza a tanulók értékelésének módját.

A meghatározott készség- ill. képességterületen lemaradt, és a nem szakrendszerű oktatás keretében a szükséges területen fejlesztett tanulók előrehaladását félévente mérik. (A mérőlapok elkészítése a munkaközösségek és a szaktanárok feladata.) A mérések eredményeit százalékban határozzák meg. Az egyes százalékok a következő elsajátítási szinteket jelölik:

Előkészítő szint	0 - 34%
Kezdő szint	35 - 50%
Haladó szint	51 - 75%
Befejező szint	76 - 90%
Optimális szint	91 - 100%

A nem szakrendszerű órákon érdemjegyet nem kapnak a tanulók, de a mérések eredményeképpen kimutatott elsajátítási szinteket érdemjegyre váltják. A megfelelő osztályzatot beszámítják az adott tantárgy szakrendszerű órájának érdemjegyébe.

A naplóban, a törzslapon, a bizonyítványban ill. az ellenőrzőben félévkor és év végén a feljegyzés rovatban megjegyzésre kerül: ” *nem szakrendszerű oktatásban részesült.* ”

Szakértői vélemény, javaslat:

Az intézmény nagyon alaposan, részletesen, jól használhatóan alkotta meg a nem szakrendszerű oktatás bevezetésének programját. Dicséretes, hogy a programba bevették az idegen nyelvet, a technikát és a testnevelést.

A jelen és a 2010/2011. tanévre szóló tervezés után, a megszerzett tapasztalatok birtokában meg kell tervezni a következő években történő kiterjesztés ütemét, a feltételek biztosítását.

5.5. A helyi tanterv rendszere – kötelező, kötelezően választható, szabadon választható tárgyak

Fenntartói szempontból meg kell vizsgálni, hogy az iskola a helyi tantervi rendszerében helyesen építette-e ki a tantárgyi rendszert, az egyes tantárgyak évfolyamonkénti óraszámait, a törvényi lehetőségeknek megfelelően alkalmazza-e a kötelező, a kötelezően választható, a szabadon választható óraszámokat.

A kötelező óraszámokat az *1-3. évfolyamokon 20 órában, a 4-6. évfolyamokon 22,5 órában, a 7-8. évfolyamokon pedig 25 órában* állapítják meg, amely megfelel a jogszabályi követelménynek. Pontosán kidolgozott táblázat mutatja azt az időkeretet, amely az egyes osztályokban igénybe vehető óraszámokról szól, szintén a jogszabályi feltételek szerint (**Kt. 52. (3) bek.**)

A NAT műveltségterületeit tantárgyakra bontják, elkülönítve a bevezető szakaszt (1-2. osztály), a kezdő szakaszt (3-4. osztály), az alapozó szakaszt (5-6. osztály) és a fejlesztő szakaszt (7-8. osztály). A nem kötelező (választható) foglalkozások számát a **Kt. 52. §. (7)** bekezdése szerint határozzák meg évfolyamokra lebontva az óraszámot, amelyeket a tanulói és szülői igényeknek megfelelően építenek be és indítanak megfelelő képzést tanévenként.

A fenti, nem kötelező (választható) órakereten kívül a közoktatási törvény **52. §. (11) c) pontja** újabb lehetőségeket biztosít a tehetséggondozásra, felzárkóztatásra, egyéni foglalkozásra. Ez 2008/2009-ben a kötelező óraszámok 10 %-a, és 2010/2011-ben éri el a 12%-os maximumot.

A kötelező, a választható és az egyéni foglalkozásokra törvényesen rendelkezésre álló keretből áll össze az iskola összes, törvényesen ellátandó óraszám, ebből lehet kiindulni a munkaerő-szükséglet megtervezésénél, ebből kell megoldani az iskola által preferált területek magasabb óraszámát és a csoportbontások többletigényét is, amelyen felül csak külön fenntartói engedéllyel tervezhetőek újabb óraszámok.

A kötelező, tantárgyakra és időkeretre lebontott munkaidő is a törvényi előírások szerinti, kiegyensúlyozott, arányos megoldást láthatunk a humán- a reál- és a készségtantárgyak között. A tanulók ehhez választhatnak érdeklődésüknek és továbbtanulási szándékuknak megfelelően a választható tanórai és a tanórán kívüli foglalkozásokból.

Az iskola táblázatban mutatja ki az emeltszintű oktatásra szánt időkereteket tagiskolákra bontva (11.3.1.), a csoportbontásra, *fakultációra* (!) (11.3.2.), tanórán kívüli foglalkozásokra.

A habilitációs és rehabilitációs órakeretet a Kt. 52. §. (6) bekezdése szerint tanévenként tervezik a tényleges szükségletnek megfelelően.

Az intézmény Lévay József Tagiskolájában **etnikai kisebbségi oktatás folyik.** Így **Kt. 52.§ (4)** bekezdése értelmében az 52.§ (3) bekezdésben meghatározott kötelező tanórai foglalkozások időkerete **10%-kal megnő.** A rendelkezésre álló időkeretből évfolyamonként: alsó tagozaton heti 0,5 órát, felsőben heti 1 órát a cigány népismeret oktatására, a fennmaradó időtartamot pedig magyar és matematika tantárgyakból felzárkóztatásra, fejlesztésre fordítják.

Szakértői vélemény, javaslat: Az iskola a törvényi előírásoknak megfelelően állította össze a tantárgyi rendszerét, az óraszámokat, a kötelező, a kötelezően választható és a szabadon választható órákat, foglalkozásokat. Ezeket kiegészítette a fenntartó által jóváhagyott speciális programokra szánt óraszámokkal.

Az áttekinthetőség szempontjából javaslom egy olyan összefoglaló táblázat elkészítését, amelyben minden lényeges adat szerepel (évfolyamok, tantárgyak óraszámával, a kötelező tantervi órák száma évfolyamonként /Kt. 52.§. (3)/, a nem kötelező óraszámok /Kt. 52. §. (7)/, a tehetséggondozásra, felzárkóztatásra felhasználható óraszámok /Kt. 52. §. (11) c)/ és a fenntartó által engedélyezett többletórák száma.

*Javaslom, hogy a **fakultáció** szót cseréljék ki, mivel a törvény nem használja ezt a fogalmat. Helyette az elfogadott és a ténylegesen megtartott foglalkozások elnevezését jelöljék meg.*

4. Szakértői összegzés, javaslat a pedagógiai program jóváhagyására

A Sajószentpéteri Központi Általános Iskola pedagógiai programja minden részében igényesen összeállított, kivitelezésében, formai megjelenésében is jó színvonalú dokumentum, amelynek alapján az intézmény középtávon végezheti nevelő-oktató munkáját. A dokumentum erőssége a tartalmak részletes kifejtése, a nagy mennyiségű anyag átgondolt elrendezése és felépítése, a jogszabályi követelményeknek való maradéktalan megfelelés, a közérthetőség és a használhatóság. Szakértői munkámban arra törekedtem, hogy a pedagógiai program korrekcióját, hibáit, szerkezeti átalakítását folyamatosan végezze el az iskola, így a szakértői vélemény kézhez vétele után már csak jelentéktelenebb javításokra kell sort keríteni.

Szakértői javaslatok, megállapítások:

Az egyes részekenél tettem szakértői megjegyzéseket, írtam javaslatokat, melyekből összefoglalóan az alábbiakat kívánom kiemelni és megerősíteni:

1. *A bevezető részt egy jogszabályi mutatóval egészítettük ki, amely a használók gyors eligazodását, az egyes szabályozások egyeztetését szolgálja, de látható az is, hogy a dokumentum elkészítésekor milyen jogszabályokat alkalmaztak.
A jogszabályokra való hivatkozással megóvjuk egymást a felesleges vitáktól, félreértésektől.*
2. *A program F) fejezetében (a helyi tantervek tantárgyi programjai) kerüljenek felsorolásra az egyes tárgyak tantervei és az emelt szintű oktatás programjai.*
3. *A jövőben még jobban kell törekedni a kiegyensúlyozott programalkotásra, kerülni a maximalizmusba hajló tervezést.*
4. *A környezeti nevelés programjába érdemes lenne a vegyipari termelés fontosságát, veszélyeit bemutatni a közeli vegyipari kombinát miatt. Az egészségnevelés programjának végrehajtását segíthetné, ha táblázatba foglalva megjelenne néhány egészségnevelést szolgáló tantárgyban rejlő lehetőség bemutatása.*
5. *Gondolva a következő program-felülvizsgálatra, javaslom, hogy a képességkibontakoztató integrációs program tartalmi elemeit vegyék figyelembe a program rokon részeinek kidolgozásakor.*
6. *Az ellenőrzés, mérés témái közé tervezzenek nevelési jellegűeket is!*
7. *A helyi tanterv legfontosabb mutatóját, az egész iskolára vonatkozó egységes összesített idő és óratervet a Kt. 52. §. (3), (7) és (11) bek. c) szerint egységes táblázatba foglalva is javaslom megjeleníteni.*
8. *A jutalmazás (dicséret), az elmarasztalás (büntetés) szabályozását javaslom kihagyni, mivel a 11/1994. MKM r. 4/A. §-a ezt a házirendben írja elő szabályozásra.*
9. *Az iskolákban a jogszabályok szerint nincs fakultációs foglalkozás, a megnevezést ki kell cserélni.*

10. Feltétlenül szükséges, hogy a módosítások, javítások után megtörténjen az egész program egybeni áttekintése annak érdekében, hogy teljesen hibátlan, minden igényt kielégítő színvonalas dokumentum kerüljön a használók kezébe.

A fenntartó, Sajószentpéter Város Önkormányzata Képviselő-testületének javaslom a Sajószentpéteri Központi Általános Iskola pedagógiai programjának jóváhagyását.

Az általam tett észrevételek, változtatások minőségileg még jobbá teszik a programot, de a következő módosításoknál is figyelembe vehetők.

Elismerésem fejezem ki a program készítőinek, akik a folyamatos konzultáció közben elvégezték a szükséges korrekciókat, és megalkották a két éve működő intézmény szakmai működésének alapját jelentő új pedagógiai programját.

Hejőkeresztúr, 2009. május 30.

Bali István
közoktatási és
tanügy-igazgatási szakértő